

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 6.

ZATERDAG 11 FEBRUARI 1928.

Foto C. Steenbergh.

AAN MUIDEN'S OOSTELIJKE VESTINGGRACHT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (5)	BLZ. 62
RIJSWIJK BIJ DEN HAAG (GEÏLLUSTREERD), DOOR A. W. FRANCKEN (2)	BLZ. 61, 64—68
„CARO MIO BEN”, DOOR TOON RUYGROK	BLZ. 67
DONAUWÖRTH IN BEIERSCH-ZWABEN (GEÏLLUSTR.), DOOR HERMANN BENEDIKTER	BLZ. 69—71
TOEBEREIDSELEN, RICHTING EN DOEL DER GROOTE REIS, DOOR W.	BLZ. 70
RENATA DI FRANCA. Naar het Poolsch, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (GEÏLLUSTREERD) (2).	BLZ. 71
MOEDER EN KIND UIT DE OMGEVING VAN MADRAS (ILLUSTRATIE)	BLZ. 72
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's

De Straat van de Fluitspeelster

6) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

MOSCHION, de criticus, die erbij zat, lachte omdat hij de grap doorzag, en de anderen lachten, omdat Moschion lachte.

„Een vreemde plaats om zijn zuster toe te spreken, of was het misschien de geest van zijn vader?” vroeg Diomedes.

„Wie volgt!” riep Cephisophon; en de volgende klant nam meesmuilend plaats in den stoel.

Pheidon, die aan de deur stond en luisterde zonder te begrijpen, kon uit het vermaak der klanten en de geprikkeldheid van den barbier opmaken, dat Diomedes hem bespottelijk had gemaakt.

Vlak bij de deur stonden twee heeren zacht fluisterend te praten, zonder acht te slaan op den jongen.

De eene zei: „Als je dien Diomedes ziet optreden, zou je denken, dat hij de Heer van de wereld is. Slechts onder de menschen vindt men stroohalmen, die zich zoo groot houden”.

„Ja, men zegt, dat hij het niet lang meer zal kunnen uithouden”.

„Niet lang meer! Heelemaal niet meer; hij bezit niet meer dan hij schulden heeft”.

„Of wat hij heeft weggegeven”.

„Weggesmeten, bedoel je. Hij is geruïneerd en hij heeft duizend vijanden”.

„Duizend schuldenaars, bedoel je”.

„Dat komt op hetzelfde neer. Bovendien heerscht er een sterke ontstemming tegen hem. Hij ontkent het bestaan der goden.”

De ander lachte.

„Hij doet erger dan dat; hij ontkent dat anderen gezond verstand bezitten; door zijn tong doet hij het voorkomen alsof andere mannen dwazen zijn. Ge hebt hem zoeven gehoord met Cephisophon. Socrates toont den menschen hun dwaasheid door zin, Diomedes door onzin. En de lui hebben aan beiden gelijkelijk een hekel”.

„In ieder geval”, zei de ander, „veroorzaakt hij genoeg rumoer in Athene”.

„Dat doet de vlieg in het spinneweb ook, of de tol die niet meer draait en over het marmer rolt”.

Zij liepen verder, Pheidon verbaasd achterlatend over wat hij gehoord had. Hij was ongerust. Hij had Diomedes ter nauwernood een uur geleden leeren kennen, maar diens persoonlijkheid had hem zoodanig betooverd, dat zijn aanhankelijkheid het resultaat had kunnen zijn van jaren van groei.

Nu hoorde hij de stem van den barbier, die Diomedes bediende.

„Blaas uw wang op, zoodat het scheermes zijn volle effect kan geven”.

„Dat scheermes van u lijkt op de geestigheid van uw geliefden Aristophanes”.

„Mijn scheermes?”

„Uw scheermes. Iemand moet misvormd zijn, alvorens het vereischte effect bereikt kan worden”.

„Maar u zult moeten toegeven, dat ze beide scherp zijn, de een zoowel als de ander, ha, ha, ha!”

„Ja, in haarkloverijen”.

„Met het botte scheermes snijdt men iemand in het gezicht”.

„Zet dan het uwe aan, want ge hebt mij bijna gesneden”.

Gelach van de bezoekers op de bank en stilte van den barbier, dien Pheidon buiten hoorde brommen.

Hij kon de anderen nu over allerlei onderwerpen hooren praten, want de winkels waren de societeiten van Athene, vooral de barbierswinkels.

Toen klonk na een tijdje de stem van Diomedes:

„Hé daar, mijn beurs”.

Pheidon trad binnen. Diomedes, geschoren en gemanuceurd, was opgestaan en bezig zijn himation goed om te slaan.

„Help jezelf”, zei hij tot Cephisophon, op de beurs wijzend.

„Mijn handen zijn schoon en ik wensch ze niet vuil te maken”.

Hij liep de deur uit en de barbier nam een zilveren drachme uit den zak, die Pheidon hem voor hield, wierp ze omhoog, ving ze op, gooide ze in den bak waarin hij zijn geld bewaarde en lachte.

„Leeg hoofd en zware beurs”, zei Cephisophon, „leiden tot lege beurs en zwaar hoofd”.

„Geholpen door lichte vingers”, zei Pheidon.

Toen ging hij de winkel uit en volgde Diomedes.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER.

De Athener verbleef met zijn lichaam in een hut en met zijn ziel in de Acropolis.

Aristocraten als Diomedes en Pasion, rijke Meteeken als Gyges, de bankier, mochten al woningen bezitten waarin schoonheid en goede smaak heerschte; maar de huizen der gewone Atheensche burgers, der pottebakkers, der schoenmakers, der wevers en zoo voort, waren gering en slecht onderhouden, zonder comfort, en vormden vaak straten, die een schande waren voor een ver-gevorderde beschaving.

Maar in Athene voelde niemand die neerslachtigheid, die het gevolg is van een armoedige omgeving. De straten mochten vuil en nauw zijn, de huizen klein en smerig; toch werden de huizen beschenen en de straten verlicht door dat levende zonlicht, dat nog is blijven hangen over de ruïne van de Acropolis en baadden zij zich in die kristalheldere lucht, wier adem levenwekkend is.

En dan, waarheen gij u ook begaaft, in de straat der Pottebakkers, in de Straat der Driepooten, steeds zoudt gij, omhoog kijkend, scherp afgeteekend tegen een hemel van onpeilbaar blauw, een sneeuw-witten hoek, een glans van marmer van de alles beheerschende Acropolis zien.

De Acropolis zweefde als een droom boven de stad; wit, triomfantelijk, rein als sneeuw; onsterfelijk in zijn gratie en lieflijkheid, stond de stad van tempels en standbeelden boven de stad der leelijke straten en armoedige huizen, gloeide er boven uit als de vlam boven een lamp.

Men zag ze als een schittering van wit marmer in de Straat der Pottebakkers; als een glinsterend puntig toeloopend standbeeld in de Straat der Driepooten; als een zich tegen Straat der Winden; in de Straat der Beeldhouwers van Hermes staande, kom men de gansche marmeren pracht omvatten en ze zien, zooals zijn bouwmeesters gewild hadden dat men ze zou zien.

Rechtstreeks van de wacht-torens leidden de zeventig voet breede witte trappen naar boven, naar die citadel-stad der kunst; voor den hoek van het marmeren westelijk bastion stond, gewapend met schild en speer Athena, de Strijdster, triomfeerend, uitkijkend over de zee, badend in azuur.

Van de wacht-torens werd terstond de blik gevangen en omhoog gevoerd naar den gloed van licht dat viel over marmeren bastions en gegroefde pilaren, over de verheven schoonheid der standbeelden en de pracht van een alleenstaanden tempel, opgeheven boven de alledaagsche wereld, een marmeren stad, hier gekleurd, daar wit als de duiven, die onder het blauwe uitpansel cirkelden.

Gezien van de Straat der Beeldhouwers van Hermes, had het de hart-beklemmende schoonheid van het onbereikbare, en van zijn stilte en blankheid daalde een gefluister van Afstand neder.

Men hoorde zijn afgescheidenheid van de gewone wereld! O! om die marmeren treden te beklimmen, om door te gaan tusschen die Propylaeën, om vrijelijk te kunnen dwalen in die stad van blankheid en kleur en mysterie! Wat zou men daar niet kunnen vinden, met wien zou men zich daar niet kunnen onderhouden? Ook ik heb droomen gehad van pracht en schoonheid en liefde, maar ik zou willen sterven, terwijl ik dien droom doormaak, want dan zou ik onsterfelijk zijn.

Dit was het effect waar de bouwers voor arbeidden, waar Phidias voor wrocht, dat Ictinus volmaakte. De belichaming van een grootsche gedachte, de vaagheid van een droom.

Zoo sprak het tot het hart van den beschouwer die het voor den eersten keer zag en het hield hem geboeid, al was hij de minst ontwikkelde mensch; en hoe lang hij ook mocht kijken, nooit zouden zijn oogen het moede worden, want a-symetrie voorkwam dat het ergens eentonig werd.

Het was minder een stad van kunst dan de verwezenlijking in marmer van den vrede en de contemplatie der goden, en Demosthenes¹⁾ had daarom waarheid gesproken, toen hij zei: „de geheele Acropolis is een gewijde plaats”. Verre van het werk te zijn van sterfelijke handen, was het veeleer een uiting van den Genius van het Volk, wat Alaric²⁾ erkende toen hij eeuwen later zich als overwonnene terugtrok, reeds verslagen door het gezicht op de verwijderde Strijd-Godin.

En de menschen, die voor dit wonder betaald hadden, waren even zoo goed de burgerlui van Athene als de rijken: Cleon de schoenmaker en Myrmex de vischverkooper en Pasicles de pottenbakker, hun stem er aan gevend in de vergadering, hadden het tot leven geroepen; het was de concrete vorm van hun godsdienst, een godsdienst die goden erkende en schoonheid aanbad.

Als een met sneeuw-bedekte heuvel was het ver in zee zichtbaar, zoowel aan Pheidon, den visschersknaap, als aan de verre schepen, die van Kaap Sunium naar Athene stevenden; de afstand kon zijn pracht niet verduisteren, noch de tijd; want in onze droomen zien wij hem nog steeds.

— — — — —
Toen Diomedes de Agora verliet, sloeg hij de Straat van den Tempel van Apollo in, het midden van den weg houdend en gevolgd door Pheidon.

Onder het loopen sprak de aristocraat met zijn begeleider, achter zich om pratend.

„Wel”, zei hij, „hoeveel heb je hem gegeven?”

„Niets”, zei zijn begeleider.

„Niets!”

„Nee, hij heeft het genomen — een zilverstuk”.

„En het teveel?”

„Dat heb ik hem cadeau gegeven”, lachte zijn begeleider.

„Waarom?”

„Om zijn onbeschaamdheid”.

„Dat geloof ik van je, slangentong!”

„Aie!” riep Pheidon uit, „hoor hem eens!”

„Wat?”

„De pot die den ketel verwijt, dat hij zwart ziet”.

Zonder op die brutaliteit te letten, verliet Diomedes de Straat van den Tempel van Apollo en sloeg de Straat der Winden in, een lange, smalle, kronkelende straat; hier badend in licht, daar in diepe duisternis gehuld. In die straat waren drie fonteinen, waar het water uit leeuwenkoppen uit stroomde; en bij iedere fontein stonden meisjes te wachten om hun kannen te vullen, hardwerkende meisjes van het

volk, sierlijk en schoon gevormd, ernstig uitziend en mooi. De vroolijkheid van het Atheensche leven scheen ver verwijderd van die vrouwen, die geboren waren om te zwoegen zonder ontzien te worden, figuranten die zich op den achtergrond hielden, ornamenteel, maar een zwiigende rol vervullend.

In deze straat oefenden sandalen- en schoenmakers hun beroep uit; men kon het geluid hunner hamers hooren, die het leer in den verlangden vorm klopten, welk geluid zich vermengde met het klateren van de fonteinen, de straat-geluiden, de kreten der wijn-verkooopers, der olie-verkooopers en van den man met olijven. Een blindeman, gebruid, bar-revoets, met een staf in de hand, zong een fragment uit Homerus; het was alles wat hij kende en het had hem door Thessalië en Attica geholpen, en aan voedsel, drank, logies en kleeding.

De daden der helden en goden werden begeleid door het schuren van pannen, het kloppen op leder en het blaffen van honden.

Pheidon, wiens heele bezit uit twee obolen bestond, wierp in het voorbijgaan een ervan in de schelp van den declamator. Zelfs in Athene waren het hoofdzakelijk de arme menschen die de armen onderhielden, zooals het heden ten dage nog is en steeds zal blijven.

Ook de Straat der Winden had haar aandeel in de pracht van den Acropolis. Van daar uit kon men het Parthenon zich helder tegen den hemel zien afteekenen; in die doorzichtige lucht kon men de groeven in de pilaren onderscheiden en de teer-getinte versiering van de fries.

Halverwege de Straat der Winden wendde Diomedes zich links af en liep een andere straat in, breeder dan de Straat der Winden, rustig, zindelijk en donker.

Het leek alsof achter hem een deur werd gesloten. De oude huizen in die straat hielden met hun boven-verdiepingen voorover en voor alle vensters zaten zware luiken; de plaats had iets geheimzinnigs en teruggetrokkenens en de menschen die er woonden behoorden blijkbaar tot de bezittende klasse; uit een muur aan den rechterkant ontsprong het water aan een fontein zoo oud en zoo met mos begroeid, dat de omtrekken der marmeren fauns er onder verloren gingen.

Diomedes bleef staan uitkijken naar iemand, die hem den weg kon wijzen; en Pheidon kon het „wiep-wiep” van het fontein-water hooren dat weerkaatst werd door de muren, dan een flauw geroezemoes uit de Straat der Winden en het klepperen van een loshangend luik.

Dit was de Straat van de Fluitspeelster.

Een der oudste straten van Athene, herbouwd in den tijd van Pericles¹⁾, die zijn naam ontleende aan een verhaal, of drama, of droom, een geheim van de Werkelijkheid of van de Romantiek.

Een voorbijganger gaf Diomedes de gevraagde inlichting en zij liepen door, tot zij het zesde huis aan den rechterkant bereikt hadden. Een huis, dat op de straat uitzag, met een blinden muur en vier ramen in de bovenverdieping, waarvan één open stond.

Op de deur van donker hout hing een klopper, welke bestond uit een zwaren, bronzen ring die uit den mond van een bronzen leeuwenkop hing; aan beide zijden van de deur stond een Hermes en een Apollo van de straat. De Hermes bestond uit een vierkant marmeren voetstuk met een buste van Hermes er op, zoo geel als honig van ouderdom. De Apollo van de straat was niet meer dan een spits toeloopende steen.

Diomedes hief den bronzen ring op en klopte, terwijl Pheidon, midden in de straat staande, het huis bekeek met een verre van vleiende uitdrukking op zijn bruin geblakerd gezicht.

De plaats stond hem niet aan; noch de straat, noch het huis.

De stilte, de deftigheid en de betrekkelijke zindelijkheid waren alle strijdig met zijn ideeën van vrijheid, luidruchtigheid en opgewektheid. Het huis stond hem nog meer tegen dan de straat.

Welk soort menschen kon wel leven in zulk een doodsch huis? Zeker doofstommen! Hij stond op het punt zich om te draaien en een nieuw gezichtspunt te zoeken toen zijn dwalende blik een oogeblik een gelaat zag opdoemen aan een der boven-ramen.

(Wordt vervolgd).

1) grootste redenaar der Oudheid (381—322 v. C.). 2) Koning der Gothen, ongev. 400 n. C.

1) groot democratisch staatsman (499—429 v. C.).

Foto C. Steenbergh.

HUIZE „CROMVLIET“.

RIJSWIJK BIJ DEN HAAG.

(Vervolg).

KEEREN we van de Hoornbrug weer langs den ouden, thans echter grootendeels modern bebouwden Haagweg naar het centrum van het dorp terug. Tallooze interessante herinneringen zijn aan dezen weg verbonden en hangen uit den aard der zaak nauw samen met de geschiedenis van de Hofstad, immers, allen die in den loop der tijden van het Zuiden uit het oude vlek „Die Haghe“ met min of meer gewichtige doeleinden wilden bezoeken, kwamen, hetzij men te water of te land reisde, bij de Hoornbrug aan, en dienden daarna wel hun weg langs of door het dorp te nemen. In de dagen der Republiek gold het als een vaste gewoonte, dat de afgezanten der vreemde mogendheden, die naar den Haag gingen om te confereeren over zaken waarvan menigmaal het wel of het wee van het vaderland afhing, na een gastmaal te Delft op de oude Rijswijksche molenwerf ingehaald werden door de afgevaardigden der Staten-Generaal. Dit gaf dan altijd zekere feestelijkheid en menige Hagenaar vertoefde op zulke dagen te Rijswijk, om getuige te zijn van de plechtige ontvangst en het plaatsnemen der voornamste vreemdelingen in het prachtige, door zes paarden getrokken galarijtuig. We lezen ¹⁾, dat zulk een stoet uit een onafzienbare rij schitterende koetsen bestond, waaronder het ledige rijtuig van den afgezant, met acht paarden bespannen. De volgorde waarin volgens rang en stand gereden moest worden, was altijd een teerpunt en gaf soms wel eens aanleiding tot hevige twisten. ☒ In Februari 1608 werd hier het Spaansche Gezantschap, bestaande uit Ambrosius Spinola, Pater Johan Neyen en Louis Vereyken ontvangen, om in den Haag te gaan beraadslagen over den vrede met Spanje. Gelijk men weet, stuitten

¹⁾ Voor deze en nog eenige andere historische bijzonderheden raadpleegde ik o.a. het werkje van K. Dorsman: „De Ambachtsheerlijkheid Rijswijk voorheen en thans“ (1909). Lezers, die meer over de geschiedenis van Rijswijk wenschen te weten, dan uit den aard der zaak in het bestek van een tijdschriftartikel behandeld kan worden, kunnen in dit interessante boekje veel van hun gading vinden.

deze onderhandelingen af op de bepalingen van Filips III omtrent den Indischen handel en de vrijheid voor den Roomschen godsdienst in de Nederlanden, terwijl hij van zijn kant den Protestanten niets wilde toestaan; ze werden dan ook den 26sten Augustus afgebroken ¹⁾. Deze gezanten nu, werden bij de Hoornbrug met grooten luister ingehaald door een schitterend gezelschap, waaronder Prins Maurits, Frederik Hendrik en Graaf Willem van Nassau zich bevonden. Maurits en Spinola drukten elkaar met ontbloud hoofd de hand, waarop de Spanjaard, na vele verontschuldigingen, naast den Prins in diens galakoets plaats nam. We kunnen ons voorstellen, dat heel den Haag uitgelopen was om hierbij tegenwoordig te zijn, er is dan ook over geschreven: „Daer was sucken toeloop van menschen, hooghes en leghes standes, dat de gheheele wech, water ende landt, ten beyden sijden, want midts de harde vorst was het alles als een vlacke bane, swart ende van volck bedeckt waren. Het scheen niemant van goede moeder gheboren en was die niet uyt en liep om desen man ende d'andere Ghedeputeerde te sien. Een treffelijck Edelman schreef mij uyt den Haghe: „Wij hebben hier gisteren het Trojaensche Peerdt inghehael!“ ☒ Andere belangrijke plechtigheden hadden hier plaats in 1660 bij het vertrek van Karel II, die in Engeland den troon ging bestijgen en op 18 September 1668, toen een stoet van 406 personen Sir William Temple begeleidde, die tot gezant in den Haag benoemd was, nadat hij aldaar den 23sten Januari van dat jaar met Johan de Witt en Graaf Dohna de „Triple-Alliantie“ had gesloten. — ☒ Eerst in 1408 werd op dit gedeelte een bepaalde weg aangelegd; de eigenlijke Rijswijksche weg naar den Haag bestond reeds eerder, voor zoover er tenminste van een weg sprake

¹⁾ Het vertrek waar de besprekingen werden gevoerd, was misschien, of lag ter ven in „Buiten“ jaargang 1923 bladz. 450, in het artikel „Het Binnenhof“ door Mr. A. Loosjes.

kon zijn; hij was namelijk uit veenplaggen en mest gefabriceerd en zoo „quaet dat men se niet en riden mochte”. Wanneer tijdens de regering van Graaf Willem II, den stichter van het Hof in het boschrijke „Haagambacht”, de toestand al te onhoudbaar was, werden de kuilen en gaten wel eens met zand of mest opgevuld! De bestrating kwam in het jaar 1670, waarmee blijkbaar Jacob van der Does bijzonder in zijn schik was, want hij schreef er over: „Een Wech, die is gestraet, Dat veel gemack geeft aen een yeder die zegact.” en ook:

„Nu draaft me'r over heen, en een Paert kan
[meer trecken,
Als vier voor desen deen”. —

Met de stichting van Delft in 1071 door Govert met den Bult begon het verkeer hier al vrij levendig te worden, doch weldra moesten de Rijswijkers zich danig voor de roof- en plunderzieke inwoners van die nieuwe stad in acht nemen; door de goedgunstigheid der Hollandsche graven verkregen de dorpingen evenwel ter verdediging een sterke bezetting op „Witssenburg” en tevens, wat in die dagen niet weinig belangrijk was, vrijdom van tol. Dit Witssenburg wordt reeds vóór het jaar 1000 genoemd, is later tot klooster ingericht en omstreeks 1500 door het Kaas en Broodvolk verwoest. Waer zich thans het hotel Kuys Witzenburg bevindt, stond vroeger jaren een eenvoudige, doch vermaarde herberg. De naam van deze druk bezochte pleisterplaats en binnen wier muren zich veel belangrijks, de geschiedenis des Vaderlands betreffende, heeft afgespeeld, luidde: „Het Vliegende Paard”. Vóór de laatste verbouwing van het hotel — in 1903 — prijkte nog steeds op een staldeur een aanschouwelijke voorstelling van dit edele dier met het eigenaardige onderschrift: „Het Vlieg-En-De-Paard”. Grappig is de volgende anecdote, die hierover verhaald wordt: Een oud-Indisch gast, wien het blijkbaar verdroot, dat men in Holland zoo dikwijls op de vingers getikt wordt bij de gebruikelijke verwarring der lidwoorden *de* en *het*, zou bij het aanschouwen er van eensklaps ontdekt hebben, dat de Hollanders het nu toch ook eens bij het verkeerde eind hadden. Er stond: „Het Vlieg-En-De-Paard” en dat moest toch immers zijn: „De Vlieg-En-Het-Paard!” Achter het hotel Leeuwendaal aan de overzijde strekt zich een moderne wijk uit, een net van lanen, volgebouwd met meerendeels het bekende type van heerenhuizen met achtertuintje en voortuintje.

Dit gedeelte van Rijswijk, eveneens Leeuwendaal geheeten, ontleent zijn naam aan het eenvoudige witgepleisterde, doch oude landhuis dat zich hier, figuurlijk gesproken, als een krasse grijsaard temidden der moderne jeugd bevindt. Helaas heeft dit vroeger zoo prachtige buitengoed, in handen van bouwmaatschappijen gekomen, tot het laatste stukje toe zijn uitgestrekte landerijen en al wat het verder aan natuurschoon opleverde, moeten prijsgeven, om eenigszins aan de enorme uitbreiding van Rijswijk tegemoet te komen; slechts het huis zelf en de tuin vlak er omheen zijn tot dusverre aan de algemeene sloopingswoede ontkomen. In deze omgeving stond eertijds een vrouwenklooster, toegewijd aan „Onze Lieve Vrouwe van Nazareth”. De nonnen stonden onder het kapittel van Sion, welken naam men tegenwoordig nog terugvindt in een buurt in het zuidelijkste gedeelte van de gemeente, dicht onder Delft¹⁾.

1) Het „Klooster van de Moeder des Heeren in Sion” werd omstreeks 1007 gesticht, in 1544 in brand gestoken, weer herbouwd en later op last van de stad Delft uit vrees voor de Spanjaarden afgebroken. Op deze plaats strekte zich naderhand een fraaie buitenplaats uit, waar evenwel niets meer van overgebleven is.

Foto C. Steenberg.

DE LEEUWENDAALLAAN MET „HUIZE LEEUWENDAAL”.

Over de vroegste geschiedenis van de stichting is zoo goed als niets bekend, we weten slechts, dat in 1481 „Suster Ceelken” of wel jonkvrouwe Cecilia van der Burch, een rente aan hare medekloosterlingen schonk. Den 12den November 1492 nam het klooster 10 morgen land in erfpacht, „streckende van den breiden wech zuytwaert in den Vlyet of Haegvaert, an die Oestside dat Cloester voersegt, an die Westside heer Willem van Bushuzens woning”. Op de plaats van deze woning vond men in later tijd „Ottoburg”, gelegen aan den tegenwoordigen Haagweg. De eigenaar van dit land was een ambtenaar der Bourgondische vorsten, Lodewijk van Leeftael; van dezen naam, ook wel Leeftael of Levedael gespeld, is het latere „Leeuwendaal” afgeleid. In 1514 gebruikte het klooster reeds 52 morgen gronds, waarvan het de helft in eigendom bezat, doch aan dezen bloei kwam spoedig een einde. Tijdens den Beeldenstorm namelijk, — in 1566 — werd er, evenals op menige andere vrome stichting in deze buurt, zoodanig huisgehouden, dat de gebouwen totaal onbewoonbaar bleken. Door tusschenkomst van de Staten van Holland werd de nog overgebleven ruïne met den verwaarloosden grond te koop aangeboden en ze kwam voor 5000 gulden in handen van zekeren Jan Harck. Van de bezitting werd nu een buitenplaats gemaakt, welke na verloop van tijd kon gelden als een der fraaiste uit deze streek. Het opsommen der namen van alle eigenaars, die Leeuwendaal achtereenvolgens in handen hebben gehad, zou den lezer stellig vervelen en ons tevens veel

Foto C. Steenberg.

HET INWENDIGE VAN RIJSWIJK'S HERVORMDE KERK.

te ver voeren; vermelden we slechts, dat het buiten in 1899 eigendom der bovengenoemde bouwmaatschappijen werd en dus van dat jaar het ontstaan van de wijk „Leeuwendaal” dateert. Alvorens van dit gedeelte afscheid te nemen dient nog te worden vermeld, dat in de „Leeuwendaallaan” waar men ook het oude huis moet zoeken, jarenlang de inmiddels overleden ¹⁾ dichter W. L. Penning Jr. woonde, schrijver van „Benjamins vertellingen”, „Kamermuziek”, „Tom’s Dagboek” en menig ander bekend werk. Meermalen viel mij het groote voorrecht te beurt, daar een avond bij den blinden grijsaard genoodigd te worden, met hem over „Kunst” van gedachten te wisselen en voor hem te musiceren — herinnering aan genotvolle uren! Het aanwezig zijn van één begrijpenden dichterlijken geest, inspireert bij het spel oneindig veel meer, dan groote gezelschappen welwillende onverschilligen dit ooit vermogen te doen . . . Het Gemeentebestuur van Rijswijk heeft zijne nagedachtenis geëerd, door een der nieuw aangelegde lanen den naam „Penninglaan” te geven. — Van het uitgangspunt bij de hotels af bereikt men in korten tijd langs den Geestbrugweg, de scheiding tusschen Leeuwendaal en Cromvliet, de Geestbrug. Vóór 1438 bevond zich hier een steenen brug, die in dat jaar wegens den uiterst vervallen toestand afgekeurd en gesloopt werd. Het schijnt, dat er voorloopig geen geld was om een nieuwe te bouwen; men reed tenminste maar met paarden en voertuigen gewoonweg door de vaart heen, waarvan het gevolg was, dat de oevers aan beide zijden geheel vernield en het kanaal op die plaats zoo goed als onbevaarbaar werd. Die toestand duurde tot 1447, in welk jaar de rentmeester op bevel „een nuwe steenen brugge” liet maken. Den 27sten Mei 1574 had hier een verwoed gevecht plaats; de watergeus Nicolaas Ruycaver hield met een klein troepje dapperen voor de brug wakker stand tegen een groote bende Spaansche soldaten uit de schansen bij Leiden, die een aanval op den Haag beoogde. Hoewel de kranige Hollanders ten slotte moesten wijken voor den veel sterkeren vijand, hadden zij toch in dien tusschentijd aan vele voorname Haagsche ingezetenen de gelegenheid verschaft, zich met hunne kostbaarste bezittingen te Delft in veiligheid te stellen. Terzijde van den Geestbrugweg, in de nabijheid van de brug, verrijst het oude voorname huis „Cromvliet”; het vroeger zoo fraaie park is thans evenals dat van Leeuwendaal aan de uitbreiding van het dorp ten offer gevallen; in het huis zelf is tegenwoordig een bewaarschool gevestigd. Dit buiten dankt zijn naam aan Mr. Bernard Cromvliet, die op deze plaats eerst een hofstede bewoonde en door zijn functie als lid van de Rekenkamer (1606—1627) in Rijswijk bekend was als de „Rekenmeester Cromvliet”. Bij Kuys Witzenburg begint de Heerenstraat, de voornaamste straat van het oude „Ryswyk”; hier ontmoet men de „winkelende” dorpelingen, voor zoover deze aangename bezigheid althans niet in den Haag plaats heeft! Aan onze rechterhand verheft zich al spoedig de oude grijze dorpskerk met den vrij hoogen spitsen toren, nog maar kort geleden als verjongd uit des restaurateurs handen te voorschijn gekomen. Dit bedehuis dateert volgens sommigen reeds uit de elfde eeuw; anderen beweren, dat het omstreeks 1320 gesticht zou zijn en gewijd aan den Heiligen Bonifacius. Het interieur is rustig en smaakvol; een schilderij met symbolische figuren ter nagedachtenis aan den Rijswijk-

Foto C. Steenbergh.

DE HERVORMDE KERK TE RIJSWIJK, GEZIEN UIT HET ZUIDOOSTEN.

bleef en allen hetzelfde ambacht hebben uitgeoefend; het genoemde werkje van Dorsman vermeldt een gedeelte van een rekening uit 1781, opgemaakt door de weduwe van Pieter Kraan, meester metselaar ten dienste van het Ambagt van Ryswyk. De kwitantie er van luidt: „Ondergetykend van voldan te zyn dor mij Johannes Kraan pr. ordre van mij moeder de weduwe van Pieter Kraan den 30 January 1781”. Een bijzonder aardige wandeling kan men maken, door hier den van Vredenburgweg te verlaten en rechtsaf de z.g. Juliaantjes te volgen; men passeert dan eenige fraaie buitenplaatsen: „Welgelegen” met een prachtig, doch tamelijk verwilderd bosch (met vrije wandeling!), eenigszins aan dat van het Huis te Hoorn herinnerend, „Den Burch”, waarop we zoo aanstonds nog terugkomen en „Westhoff”, dat volgens het jaartal op het ijzeren toegangshek reeds van 1776 dateert. Tusschen het huisje van Kraan en Welgelegen strekt zich een lommerrijke laan uit, de oude toegangsweg naar het voormalige kasteel „te Blootinghe”, welke naam nog op het eenvoudige houten hek te lezen staat. Wie deze laan opwandelt in de hoop nog eenig overblijfsel van den ouden

schen schout Mr. Hendrik van Ravestein (overleden 16 Nov. 1796) en fraai beeldhouwwerk aan den preekstoel en een bank, verdienen de aandacht. Bovendien merken we nog eenige schilden op, waarvan er één vermeldt, hoe gunstig de beruchte krijgstoet van Maarten van Rossum naar den Haag voor de Rijswijkers afliep. Het opschrift luidt namelijk:

„Anno duisend vyfhonderd twintig en acht, den 5en Maert, Als de Geldersche met kleine macht vergaert, Dees Kerck, en dorp wilden branden, Gaf hem Claes Meesz Boutestein handen, Van de Gelderschen tot een rantsoen, Waardoor zij lieten al zule te doen”.

Tot 1828 werd er in deze kerk begraven; verscheidene hooggeplaatsten, die tijdens hun leven een belangrijke rol in de dorpsgeschiedenis vervulden, vonden hier een laatste rustplaats. — De groote torenklok is versierd met het wapen van Rijswijk ¹⁾, waaronder:

Jonck = Nicolaes V - der Duyn
Ambach : R. ²⁾.

en vertelt ons verder:

„Door mynen clanck,
Zy aan Godt danck,
Ick wys met Vlyt,
Ryswyck den tydt”.

Een kleinere draagt het opschrift: „Ick roep tot Kerck ende tot Werck”, terwijl op beide klokken te lezen staat: „Amstelodami A° 1681”. Slaan we nog even een blik op het kleine kerkhof met het graf van Tollens; het vrij smakelooze monument, de muze der dichtkunst voorstellende, werd den 20sten October 1860 plechtig onthuld. De dichter bracht zijn laatste tien levensjaren door in het eenvoudige heerenhuis, gelegen aan het Kerkplein, vlak tegenover de Tollensstraat; in October 1856 overleed hij. De afbeelding op bladzijde 67 vertoont het oude aardige huisje, aan het begin van den van Vredenburgweg, het verlengde van de Heerenstraat; de gevel prijkt met een typisch steentje (afgeb. op blz. 68), het metselaarsbedrijf voorstellende, en het jaartal 1623, terwijl boven op het dak een eigenaardig steenen vrouwenbeeldje is aangebracht. Het is een merkwaardig feit, dat dit huis reeds eeuwen achtereen in het bezit van een en dezelfde familie

van een en dezelfde familie bleef en allen hetzelfde ambacht hebben uitgeoefend; het genoemde werkje van Dorsman vermeldt een gedeelte van een rekening uit 1781, opgemaakt door de weduwe van Pieter Kraan, meester metselaar ten dienste van het Ambagt van Ryswyk. De kwitantie er van luidt: „Ondergetykend van voldan te zyn dor mij Johannes Kraan pr. ordre van mij moeder de weduwe van Pieter Kraan den 30 January 1781”. Een bijzonder aardige wandeling kan men maken, door hier den van Vredenburgweg te verlaten en rechtsaf de z.g. Juliaantjes te volgen; men passeert dan eenige fraaie buitenplaatsen: „Welgelegen” met een prachtig, doch tamelijk verwilderd bosch (met vrije wandeling!), eenigszins aan dat van het Huis te Hoorn herinnerend, „Den Burch”, waarop we zoo aanstonds nog terugkomen en „Westhoff”, dat volgens het jaartal op het ijzeren toegangshek reeds van 1776 dateert. Tusschen het huisje van Kraan en Welgelegen strekt zich een lommerrijke laan uit, de oude toegangsweg naar het voormalige kasteel „te Blootinghe”, welke naam nog op het eenvoudige houten hek te lezen staat. Wie deze laan opwandelt in de hoop nog eenig overblijfsel van den ouden

¹⁾ Drie groenende rijzen op een zilveren veld. ²⁾ Van 1580 tot 1688 waren achtereenvolgens verschillende leden uit het adellijke geslacht Van der Duyn, de Ambachtsheeren van Rijswijk.

¹⁾ 29 Februari 1924.

Foto C. Steenberg.

RIJSWIJK BIJ DEN HAAG. HET OUDE HUISJE AAN DEN VANVREDENBURCHWEG.

burcht te zullen vinden, komt bedrogen uit; slechts een rij sobere huisjes geeft ongeveer de plaats aan, waar sloopershanden omstreeks 1780 aan het werk zijn geweest. Het geslacht de Bloote of van Blootinghe behoorde tot den ouden Hollandschen adel; een der leden, Dirk de Bloote, was betrokken in den moord gepleegd op Aleida van Poelgeest en 's hertogen hofmeester Willem Cuser, toen zij te zamen op een avond in September 1392 op het Buitenhof wandelden. Na het uitsterven van dit geslacht ging de bezitting over aan de Hodenpijls, vervolgens aan de Pynsens en de Nobelaers, terwijl vermoedelijk zekere J. du Mede tot 1780 de eigenaar geweest is.

(Slot volgt.)

A. W. FRANCKEN.

„CARO MIO BEN”.

I.

HET meisje moest erkennen, dat het werkelijk niet aan den bediende in den gramfoonplatenwinkel lag, want de man gaf zich moeite genoeg om haar te begrijpen. Maar wist hij nu wat zij bedoelde? Nog niet heel precies? Nu, dan zou ze het nog eens uitleggen. Wat ze wilde hebben was een gramfoonplaat, waarop iemand in het Italiaansch een lied zong, waarin „welkom” voorkwam. Op z'n Italiaansch, dat was natuurlijk duidelijk. Ja, dat bedoelde ze nou precies. ☼ De jonge man, die in den winkel, waar electricische batterijen, lucifers, theepotten, radio's en gramfoonplaten voorhanden waren, als verkooper optrad, knikte het aardige meisje welwillend toe. Hij was nog erg jong en hij was pas aangesteld en daarom was hij zoo vriendelijk. Bovendien was — zooals reeds werd opgemerkt — het meisje lang niet onaardig, want ze was blond, ze was slank en ze had een paar oogen, waarin je wel altijd zou willen kijken. ☼ Het jongmensch had haar nu tamelijk wel begrepen. Natuurlijk hadden ze zulke gramfoonplaten in dezen winkel, maar hij moest er even naar zoeken. En terwijl hij er naar zocht, bedacht hij, dat het natúurlijk om een Caruso te doen was. Maar ja, Caruso kostte geld en was maar aan één kant bespeelbaar. Dat zou haar niet meevallen, want, eerlijk gezegd, zag ze er wel aardig uit, maar niet, alsof ze dik in de duiten zat. ☼ Enfin, hij wilde wel een Caruso opzetten, maar hij noemde toch maar eerst den prijs. Je kon wel vriendelijk zijn, vooral als je pas was aangesteld en de baas ieder oogenblik uit het kantoor kon komen, maar gék hoefde je niet te wezen, en hoe meer hij naar dat meisje keek, des te overtuigder werd hij, dat ze nóóit Caruso zou kunnen betalen. Hij schatte haar hoogstens op Tauber, Derby, Speenhoff of de Wolgazangers. ☼ „Goed, goed”, zei het meisje direct, alsof ze amper naar

den prijs geluisterd had, „laat u maar spelen”. En de man liet spelen: Caro mio ben. Het meisje luisterde er naar in bijna devote aandacht. Ze vond het mooi, heel mooi, maar wat betekenden de woorden? Dat wilde ze weten, want daar kwam het op aan. ☼ Nou, gemakkelijk te bedienen was ze niet. Wat betekenden die woorden? Dat wist hij immers ook niet. Zulke klanten konden je je betrekking gaan kosten. De baas moest toevallig maar eens binnenkomen, dan hadt je de poppen aan het dansen. Zijn vriendelijke stemming week, en als je eigenlijk goed keek, dan wás ze niet eens zoo aardig. Nou ja, die oogen had ze, maar verder heel gewoontjes. „Ja, hoor eens”, wilde hij er ineens een einde aan maken, „ik ben Caruso niet. Maar ik geloof, dat caro mio ben zooveel beteekent als „allerliefste”. Zooiets, ziet u. En d'r komt liefde bij te pas, in dat lied, begrijpt u? Dat weet ik heel zeker”. Het meisje keek hem aan en op hetzelfde oogenblik zwéég hij. „Beteekent het „allerliefste”?” vroeg ze dringend. — „Ja, precies weet ik het niet”, bleef het jongmensch aan den voorzichtigen, dus wijsten kant, „het kan ook wel beteekenen „ik hou van je” of zoo. Ik ben geen Italiaan en we kunnen er het gezantschap niet voor opbellen. Maar zooiets dergelijks is 'et!” ☼ Ze zou het dolgraag precies geweten hebben, maar ze durfde niet meer vragen. Caro mio ben Allerliefste — Het klonk zoo aardig, vooral als je 't langzaam zei, het klonk zoo plechtig-mooi als je het hardop uitsprak en je kon er — want ze was nu eenmaal een klein dweepstertje — tranen van in je oogen krijgen als je 't fluisterde: caro mio ben allerliefste Deze plaat was goed. Meneer kon haar inpakken. Ze nam de plaat mee. —

II.

☼ Ze kwam thuis in stille nagenieting van de melodie en van de onbegrepen woorden, die ze toch zoo mooi vond, en in stille voorproefing van de verrassing, die ze den allerliefste had bereid. Dát zou hij aardig vinden en ze hóórde het hem al zeggen: „Net iets voor jou”. Ze moest er zich nu niet te veel van voorstellen, want dan viel het weer tegen. Ze stelde zich altijd te véél voor en ze leerde maar nooit. Maar nee, nee, weersprak ze zich direct, néé, dit zou niet tegenvallen, dit zou Paul prettig vinden. Italiaansche woorden zongen ze, over liefde, en die zou hij verstaan, hij ☼ Hoe lang was het geleden, sedert hij wegging? Twee en een half jaar, nee, iets meer nog. Twee jaar en zeven maanden was hij van haar weg geweest, in Italië, omdat hij daar studeeren moest. Hij had het haar zoo duidelijk uitgelegd en ze had het toen zoo goed begrepen. Om een groot artist te worden moest hij naar het buitenland toe, het liefst naar Italië, waar sinds eeuwen de kunstschaten zich hadden opgestapeld, waar —

... hoe had hij het ook weer gezegd? ... waar ... dat ze het nu toch niet precies meer wist! ... waar ... o ja! ... waar zijn talent tot volle ontplooiing zou komen. Stil berustend in wat nu eenmaal onvermijdelijk was — het afscheid — het heengaan — en het lange wegblijven — had zij hem toegeknipt en glimlachend naar hem opgekeken, naar hem, die zulk een groot artist ging worden. Daarvan was ze wel geschrokken ... Als hij dan zoo heel groot zijn zou, als hij zoo heel voornaam zijn zou, zou hij dan toch van haar blijven houden? Zou hij nooit van iets spijt krijgen en het altijd bij haar prettig blijven vinden? Lachend, talmend, ontroerd, had hij haar mond gekust. — Natuurlijk, maar

natuurlijk, hield hij van haar. Echt, zooals nooit meer van een ander, echt, zooals maar eens in het leven ... Hij was naar Italië gegaan, maar hij kwam terug — o, hij kwam zeker terug als een groot artist. Zij, zij zou wachten, totdat hij kwam ... Het duurde wel lang, heel lang. Maar nu was alles goed, nu was al het nare voorbij. Want vandaag zou hij komen. —

— Ze riep juffrouw Boenders, de juffrouw-van-het-pension, om het haar nu precies uit te leggen. Haar plannetje was zoo aardig en het zou zoo jammer zijn, als juffrouw Boenders niet meewerkte. De juffrouw, protesteerde tegen die veronderstelling, want ze was graag bereid om het meisje een dienst te bewijzen. — „Nu dan”, zei het meisje vlug, „dan moet u goed opletten, of u ons ziet aankomen. Als we in de straat zijn, dan draait u de grammofoon vast op”. — „Jawel, dat heb ik goed begrepen”, stelde juffrouw Boenders gerust, „maar als ik vragen mag, wie komt er nu eigenlijk?” — „Wel, Paul, natuurlijk!” zei het meisje. „Paul is ...” Ze hield in. Ja, wat was Paul nu eigenlijk? Ja, hij was heelemaal voor haar, maar hoe noemden de mensen dat? Was ze zijn verloofde? Nee, zoo kon je dat niet noemen, ofschoon ze natuurlijk zijn toekomstige vrouw was. Daar had hij toch wel eens over gesproken. Dat geloofde ze tenminste wel. Ja, zeker, hij had haar bij het weggaan nog gezegd, dat hij zoo veel van haar hield ... — „Och, dat zeggen ze allemaal ...!” was

juffrouw Boenders wreed. Ze werd kwaad. Dat zeggen ze allemaal? Wat was dat voor nonsens? Dat had haar nog nooit iemand anders als Paul gezegd, daar gaf ze een ander niet eens de kans voor. Dat zeggen ze allemaal? Niemand zei dat, omdat iedereen wel wist, dat zij en Paul verloofd waren. — Juffrouw Boenders keek naar de fijne vingertjes van het meisje. O, bedoelde de juffrouw dat? Nee, een ring, een verlovingsring, had ze niet, omdat ... ja, daar had ze niet eens aan gedacht en Paul ook natuurlijk niet. Hij was nog zoo dom, die Paul. Hij was nog een echte jongen, hij was nog een kind, al voelde hij zich geweldig groot. Maar enfin, nou verder over het plannetje. — „Als we een half uurtje hier zitten”, zei het meisje, „dan zet u in de kamer beneden deze plaat op ... hier deze ... caro mio ben ... ziet u wel? Maar pas als ik hard op den vloer stamp moet u de plaat laten spelen. Vooral niet eerder. O, wat zal hij het grappig vinden! Zult u het precies zoo doen?” — Juffrouw

Boenders knikte nadenkend. „Ik beloof het, hoor!” zei ze, „maar om nu op dien Paul terug te komen ...”, wilde ze weer beginnen, maar ze zweeg verder. Het meisje keek haar tètè scherp aan. „Dus u doet het?” informeerde ze nogmaals. — „Ik zal op mijn post zijn, op mij kunt u rekenen”, antwoordde juffrouw Boenders plechtig. „Ik zal op u wachten, ik beloof het u. Wij, vrouwen, hebben wel geleerd te wachten”. — Soms, dacht het meisje, sprak de juffrouw net als een boek. Het was een beetje griezelijk, maar toch ook wel heel mooi.

III.

— En nu ... nu zat Paul daar en hij lachte, zijn eigen, prettigen, uitbundigen, jongensachtigen lach. Hij zat daar, in den fauteuil, dicht bij den haard, vlak tegenover haar. Hij was eigenlijk niets veranderd, niet in het minst. Hij leek zelfs niet ouder geworden, ofschoon hij toch twee jaar en zeven maanden van haar was weggeweest. Alleen als je héél goed keek, dan zag je, dat hij moe was. Hij poogde het wel te verbergen, in druk gesprek en gezellig vertellend van zijn ondervindingen, maar hij kon háár toch niet misleiden. Paul was, dat zag ze heel goed, moe en hij was erg nerveus. Hij had het ook zoo druk, en hij had zelfs verklaard, dat hij niet lang bij haar kon blijven. Hoogstens een half uurtje ... Hij had het prettig gevonden, dat hij haar weer ontmoet had — dat had hij gezegd — maar ze begreep natuurlijk best, dat hij vooral in de eerste dagen nog veel menschen moest bezoeken. Vandaag kon hij niet lang blijven, maar morgen kwam hij terug, morgen en overmorgen. Nietwaar, dat deed hij toch? — Terwijl ze het hem vroeg, keek hij opnieuw onrustig naar de klok. Het half uur was bijna om. Hij moest werkelijk weg. Hij stond op en liep tot voor den spiegel. Zoo keek hij haar aan en ineens zag ze, dat zijn oogen dof geworden waren en dat zijn blik haar niets meer zei. Maar zijn mond sprak door, woorden ... woorden ... — „... Zie je”, zei hij, „en nu geloof ik, dat ik je nóg iets moet zeggen. Het is dwaas, dat ik je dat al niet veel eerder geschreven heb, maar ik wou het je graag persoonlijk zeggen, omdat ik het gevoel had, dat je me dan zooveel beter begrijpen zou. Nietwaar, dat van ons, dat vroegere, heb jij ook niet zoo ernstig opgenomen?” — Hij wachtte even op haar antwoord, maar ze zweeg. — „Zie je, kleintje, ik ben getrouwd en ik ben erg, erg gelukkig. Ik begrijp nu zelf niet, waarom ik je dat niet eerder schreef, maar ik had altijd maar de domme idee, dat jij me dat kwalijk zou nemen. Ik was nog een echte jongen, kleintje, en ik vergat te bedenken, hoe jij me juist altijd zoo heerlijk begrepen hebt. Ik dacht, ik dacht ... dat jij misschien van me hield. Toe, lach er niet om, ik weet wel, dat het erg onnoozel van me was. Zie je, pas toen ik háár leerde kennen, wist ik wat liefde beteekent. Wij waren nog zoo jong en eigenlijk waren we nog kinderen. Ik kan je zoo moeilijk uitleggen wat precies het verschil is, maar ik weet heel zeker, dat ik van háár hou. Ik zeg het misschien niet duidelijk genoeg, maar ...” — „Ik begrijp het”, zei het meisje langzaam. —

Foto C. Steenbergh.

RIJSWIJK BIJ DEN HAAG. KIJKJE IN DE GANG VAN HET OUDE HUISJE AAN DEN VAN VREDENBURCHWEG. BOVEN DE DEUR EEN TYPISCHE VOORSTELLING VAN HET METSELAARSBEDRIJF.

Foto H. Benedikter.

HET OUDSTE VISSCHERSHUIS TE DONAUWÖRTH.

„O, dat is net iets voor jou!” juichte hij, „jij hebt me altijd begrepen. Ik kon me zoo moeilijk uiten en ik kan dat eigenlijk nooit. Ik heb altijd het gevoel gehad, of alle menschen hun eigen hart onspinnen met een web en ik geloof, dat volkomen-oprechte vertrouwelijkheid niet bestaat. Er is een web, dat wij zelf spinnen, tusschen ouders en tusschen kinderen, tusschen vrienden en vriendinnen en ook zelfs tusschen man en vrouw. En daarom vond ik het altijd zoo heerlijk, dat ik in mijn moeilijke jaren jou had, omdat jij me zonder woorden begreep. Ik kan niet gelooven, dat er alleen tusschen ons dat web niet bestond, maar jij hebt het altijd met jouw fijne gevoel weggeschoven. Ik moet je zoo dankbaar zijn voor je hulp in die dagen. Gelukkig is het moeilijke nu voorbij. Je kunt het eigenlijk beschouwen, alsof je nu van een taak verlost bent. „Ja, ja”, juichte hij, verrukt over zijn vondst, „zoo is het!”

Ze knikte weer en ze vond den moed tot glimlachen. „Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan . . .” hielp zij hem, terwijl ook zij opstond. Zij kon niet meer denken, ze wilde het liefst haar oogen sluiten, want daar achter stak een brandende pijn, die haar krankzinnig dreigde te maken. Straks . . . straks . . . zou ze wel denken . . . straks had ze er den tijd voor . . . nu niet . . . nu niet . . . „Kleintje, ik moet gaan”, hoorde ze hem zeggen. „Misschien vindt je het prettig om eens met haar kennis te maken. Maar zij kent geen Hollandsch en jij kent geen Italiaansch. Jullie zullen elkaar zoo moeilijk begrijpen. Maar misschien wil je haar toch wel graag eens zien? Morgenavond zingt ze in Diligentia. We zijn hier samen op tournee. Zij zingt heerlijk en al begrijp jij wellicht niet alles wat ze zingt, toch weet ik zeker, dat je haar stem mooi zult vinden. Om haar stem ben ik verliefd op haar geworden. Ik hoorde haar eens zingen „caro mio ben” en dat zal ik nooit vergeten. Morgenavond zingt ze het weer en daar moet je goed naar luisteren. Caro mio ben betekent . . .” „Allerliefste”, zei het meisje zacht. — „Bravo!” prees hij, terwijl hij haar de hand toestak. „Tot ziens, kleintje, tot morgenavond . . . Maar wat is dat nou? Wat is dat nou? Huil je . . . huil je?”

„Zij lachte, hard en uitbundig. „Malle jongen, wat verbeeldt jij je wel?” proestte ze. „Waarom zou ik huilen? Ik vind het immers heerlijk, dat ik je weer eens gesproken heb, vooral nu ik weet hoe je gelukkig bent geworden. Morgenavond zal ik in Diligentia zijn, ik beloof het je!” Hij kuste haar vluchtig en hij liet haar alleen in de stille kamer. Twee jaar en zeven maanden had zij hier gewacht . . . Maar juffrouw Boenders had toch immers gezegd, dat vrouwen moeten leeren wachten . . . wat was het koud hier in de kamer . . . de brandende pijn kwam weer terug . . . hij had gesproken over een web, dat ieder mensch om zijn eigen hart spint . . . Ze sloot haar oogen, het deed zoo goed, want die stekende pijn was niet uit te houden . . . Alle dingen in de kamer begonnen abnormaal

groote proporties aan te nemen . . . de spiegel, waarin hij had gekeken . . . de stoel, waarop hij had gezeten . . . zijn portret, dat aan den wand hing . . . En voor zij besepte, wat er gebeuren ging, viel zij languit, bewusteloos, met een harde bons op den grond . . .

⊗ Juffrouw Boenders was op haar qui vive. Beneden begon de gramfoon „Caro mio ben” te spelen . . .

TOON RUYGROK.

Donauwörth in Beiersch-Zwaben.

WEINIG steden aan den Donau kunnen zich beroemen op zulk een merkwaardig en rijk geschiedkundig verleden als de voormalige vrije rijksstad Donauwörth. Het bekende kleine museum in den toren der Riederpoort, een schepping van den onlangs gestorven bibliothecaris Traber, bewijst dat onwederlegbaar door zijn waardevolle oorkonden en kunstschaten van allerlei soort. ⊗ Het mooiste panorama van de bekoorlijk gelegen stad heeft men van den Schellenberg af, die 485 M. boven de zee ligt; op dezen berg werd in den Spaanschen successieoorlog 2 Juli 1704 een bloedige slag geleverd. Van hier heeft men een lieflijk uitzicht op het Donau-Wörnitz dal. Vaak aanschouwt men in de verte het gebergte van de Allgäu tot de Beiersche Alpen. Genesteld tusschen de Frankische en Zwabische Jura, is de stad beschut tegen ruwe noorden- en oostenwinden en heerscht er een zeer matig klimaat. ⊗ De naam Wörth komt van Veride (= Werd) en is reeds in een oorkonde van het jaar 1039 te lezen. De nederzetting zelf schijnt reeds van eenige eeuwen vroeger te dateeren. De vele wateren hebben waarschijnlijk visschers er toe gebracht zich op het „Ried”, het oudste gedeelte der stad, te vestigen. ⊗ De Heilige Kruis-kerk, met haar mooi-gevormden toren op een hoogte gelegen, overheerscht de geheele stad met de indrukwekkende Reichsstrasse, wier deftige, eigenaardige huizen, verscheidene met hooge gevels, zulk een schilderachtig en ook voor architecten belangwekkend geheel vormen. „Bernardus valles Benedictus montes amabat”. Zoo luidt een oude monnikspreuk, die ook hier, als in het nabije

Foto H. Benedikter.

DONAUWÖRTH IN BEIERSCH-ZWABEN. DE FÄRBER-POORT.

Kaisheim (een voormalig klooster) bevestigd wordt. Het klooster Heilig-kruis staat hier, aan drie zijden vrij, op eene flinke hoogte. Zevenhonderd jaren lang begroette van dezen heuvel, de zetel van rust en arbeid der kloosterlingen den wandelaar, die van 't noorden, zuiden of westen kwam, van verre. Sinds tweehonderd jaar geeft het nog bestaande, in zijn soberheid toch indrukwekkende, drie verdiepingen hooge kloostergebouw, aan Donauwörth zijn sprekend karakter. Honderd en tien jaar geleden kwam het klooster door secularisatie in het bezit van het vorstelijk huis Oettingen-Wallerstein. In 1877 werd het door koop eigendom van den bekenden „Onkel Ludwig” en sinds dien is het weder zetel van zegenrijken arbeid. ☞ De stad was vroeger krachtig versterkt door muren, torens, poorten, grachten enz. Ter wille van het verkeer moesten de mooiste poorten verdwijnen: de Lederpoort, de Kapuzinerpoort, de buiten-Riederpoort. De Binnen Riederpoort bleef behouden, evenals het Färber- en het Ochsenpoortje. ☞ Een zeer belangwekkend gebouw is ook het Huis van de ridders der Duitsche orde, waarin thans de afdeeling Financiën en de boschadministratie gevestigd zijn. Op de reeds genoemde Reichsstrasse worden tegenwoordig nog twee jaarmarkten, 12 in wijden kring bekende veemarkten en 104 weekmarkten gehouden. ☞ Van het statige gothische stadhuis hebben we 10 M. te klimmen naar de gothische katholieke parochiekerk met haar van ouderdom grijzen toren, die vaak met zijn helmbedekking knorrig en uit zijn humeur naar beneden schijnt te kijken, omdat hij de veemarkt in zijn nabijheid niet meer verdragen kan, terwijl de zelfzuchtige kooplui zich tegen verplaatsing verzetten, beweerend, dat die hen erg zal benadeelen. ☞ De historische Mangoldrots, waarop eens de burcht Manegold stond en waarop eens Lodewijk de Streng, hertog van Beieren, zijne gemalin uit jaloeschheid liet onthoofden, kijkt stil neer op de mooie plantsoenen en den in 't groen van linden en kastanjes verscholen Kalvariënberg, onder welks Maria-hilf-kerkje het stoffelijk overschot rust van 8000 Beieren, die in den slag op den Schellenberg hun leven lieten. ☞ Hoewel Donauwörth

oudtijds een belangrijke handelsstad was, valt in de laatste vijftig jaren niets van opbloei der industrie te bespeuren. Ook de bevolking neemt niet noemenswaardig toe. Van de vele waterkrachten, den rijken bodem in de omgeving, wordt geen gebruik gemaakt. ☞ Over de afbeeldingen nog het volgende. De Färberpoort in den ouden stadsmuur verrijst aan een arm van de Wörnitz en is met haar houten pannendak en haar door wilde wingerd begroeide muren een sober maar aantrekkelijk oud gebouw, dat met de groote netten, die de talrijke visschers tegen den aansluitenden muur hangen, door vele schilders op het doek wordt gebracht. „Färberpoort” heet zij naar de ververs der stad, die vroeger in haar nabijheid wonden. ☞ Tegenover de Färberpoort is het oudste gedeelte der stad, Ried, de plaats waar de visschers zich vestigden. Het huis met den hoogen gevel, op onze afbeelding te aanschouwen, is het oudste van Donauwörth. Beweerd wordt, dat het reeds uit de 10de eeuw dagteekent. Oude populieren, stoere wilgen en berken beschaduwden het oude huis. ☞ Een der afbeeldingen op bladz. 71 geeft een kijkje in het Spindeltal, na het „Ried” het oudste gedeelte der stad, in vroeger tijden het marktplein. Aardig is hier het uithangteeken van de herberg „zum Gogelwirt” of de Witte Haan. Boven het Spindeltal rijst — op

onze afbeelding niet te zien — een indrukwekkende rots, de rots waarop eens de Mangoldsburg stond, waarvan nog slechts enkele muurbrokken over zijn. ☞ Ook het kijkje in de Kapellstrasse wordt verlevendigd door een oud gesmeed ijzeren uithangteeken als er nog veel in het stadje te vinden zijn; dit hier is van de herberg „zum Schifflewirt”. Verder ziet men het huis van de Duitsche orde en het Burgerziekenhuis. ☞ De afbeelding hieronder toont ons het gewoel op de Reichsstrasse tijdens een veemarkt. Kooplieden, in 't bijzonder uit Wurtemberg en Baden, zijn er aan 't handel drijven met de stoere boeren in hun oude kleederdracht. Allerlei soorten vee worden te koop aangeboden, zoodat de liefhebbers een rijke keuze hebben.

HERMANN BENEDIKTER.

Toebereidselen, richting en doel der groote reis.

ALS wij, menschen, een reis gaan doen, verzorgen we vóór ons vertrek nog onze maag en ons toilet. Doen de vogels, die hun grootste reis gaan ondernemen, ook iets dergelijks? Vangen de trekvogels hun tocht aan met een gevulde krop of maag, om genoeg kracht te hebben voor den lichamelijken arbeid, die hen wacht? Of trekken ze met een ledige krop en maag, teneinde een zoo gering mogelijken last te moeten torsen? En is de eene of andere wanordelijkheid in hun vederkleed voor hen een reden, om hun afdocht uit te stellen? Een der beste kenners van den vogeltrek, prof. Thienemann te Rossitten, heeft ter beantwoording dezer vragen een aantal waarnemingen verricht, waarbij hij voor eerst vond, dat vier uren na het rijkelijk opnemen van voedsel nog een groote hoeveelheid daarvan aanwezig was. Na acht uren was die hoeveelheid sterk verminderd, en na twaalf uren was er zoo goed als niets meer van over. Deze ervaringen maakte de onderzoeker zich te nutte bij vogels, die gedurende hun reis gevangen en gedood werden. Daarbij bleek, dat van 173 individuen 18 proc.

met gevulden, 42 proc. met matig gevulden en 40 proc. met ledigen krop en maag vertrokken waren. Er bestond dus een duidelijk streven, om deze organen niet te overladen. En dat de trekdrift ook den honger beheerscht, blijkt verder wel daaruit, dat bv. valk en duif naast elkaar trekken, ofschoon de laatste het meest geliefde voedsel van den eerste uitmaakt. ☞ Ten opzichte van het toilet komt Thienemann tot de conclusie, dat geen enkel gebrek van het vederkleed in staat is, den vogel op te houden. Hij verlangt niets anders dan vooruit te komen; daaraan is al het andere ondergeschikt. ☞ Daar gaat hij dan. In welke richting en naar welk eindpunt? Laat ik voorloopig slechts over den najaarstrek van den ooievaar spreken, die den zomer in ons land of in Noord-Duitschland heeft doorgebracht. Om aangaande den trek betrouwbare gegevens te verkrijgen, maakt men gebruik van het „beringen”. Aan den poot van een gevangen vogel bevestigt men een lichten aluminiumring, die den datum en den naam der plaats draagt, waar het beringen is geschied. Wordt nu later zoo'n vogel elders gevangen of gedood en wordt dan de ring, de poot of het gansche dier met den ring en met opgave van plaats en tijd der vondst aan den beringer teruggezonden, dan weet die al heel wat. Langs dien weg is het

Foto H. Benedikter.

DONAUWÖRTH IN BEIERSCH-ZWABEN. DE MAANDELIJKSCHE VEEMARKT OP DE REICHSTRASSE.

Foto H. Benedikter.

DONAUWÖRTH IN BEIERSCH-ZWABEN. HET SPINDELTAAL MET UITHANGTEEKEN VAN DE HERBERG „ZUM GOGGELWIRT“.

hier was een ooievaar in een gradeerwerk gevallen en half verhongerd eruit gehaald. Daarentegen werd een vogel uit den omtrek van Kassel buitgemaakt bij San Quirico de Besora in de prov. Barcelona. Volgen we de eerste, zuidoostelijke groep, dan blijkt deze te trekken over Duitschland, Hongarije, langs den Donau naar de Zwarte zee en den Bosphorus. Te Konstantinopel is de ooievaar in den trektijd een alledaagsche verschijning. Van hier gaat de reis over Klein-Azië langs de west- en de zuidkust. Ten noorden van het eiland Cyprus splitst de groep zich. Het eene deel trekt zuidwaarts over dit eiland en de Middellandsche zee naar de monden van den Nijl; het andere gaat verder over Klein-Azië oost-, zuid- en westwaarts. Aan den Nijl vereenigen de beide deelen zich, om, voorzoover ze niet in het benedenstroomgebied blijven, het Nijldal zuidwaarts te volgen naar den Blauwen en den Witten Nijl. ⚡ Onderweg trekt een gedeelte der schaar westwaarts naar het Fittrimeer in het gebied van het Tsadmeer. De hoofdmassa vervolgt echter haar weg naar het zuiden langs den Nijl, over en langs de groote meren Victoria, Tanganjica en Niassa naar de Zambesi, waar weer een splitsing plaats heeft: vele vogels blijven zuidwaarts vliegen in de richting van de Kaap, andere gaan zuidwestwaarts naar de Kalahariwoestijn, nog andere naar het westen tot voormalig Duitsch-Zuidwest-Afrika. De meest westelijke van al de genoemde groepen werden gevonden aan het Fittrimeer, de meest zuidelijke ten westen van East London in Kaapland. ⚡ Dat uit Afrika veel berichten omtrent gevonden ooievaars binnenkwamen, vindt zijn grond in het feit, dat tal dezer vogels sterven na het verorberen van vergiftigde sprinkhanen. Men beweert, dat op een vlakte van een vierkanten kilometer tusschen vijf- en zesduizend doode ooievaars verzameld werden. Bosjesmannen in de Kalahari, die ooievaars schoten met het doel ze op te eten, stoven vol ontzetting uiteen, toen ze den blinkenden ring aan een poot bemerkten. Kaffers, naast wier kraal een stervende ooievaar neerviel, schrokken geweldig, wijl ze meenden, dat een bovenaardsch wezen uit den hemel was gedaald. ⚡ De zuidwestelijke groep trekt niet slechts naar Zuid-Frankrijk en Spanje, maar over de straat van Gibraltar en misschien nog van andere punten der Spaansche oostkust naar Afrika. Er wordt gewaagd van „geweldige vluchten“, die over genoemde straat trokken. Een waarnemer zag een troep van 250 tot 300 ooievaars over Tanger zuidwaarts vliegen. Een ander zag tot zijn verbazing op den ganschen weg van Tanger naar Fez ontelbare ooievaars, druk bezig met het oppeuzelen van kikvorschen. Op de kleinste hutten zelfs waren één of twee nesten gebouwd, en niemand stoorde de vogels. Uit voormalig Duitsch Zuidwest werd bericht, dat de eerste ooievaars daar aankwamen in het begin van December, de laatste in Februari, en steeds in gezelschap

volgende gebleken. ⚡ De ooievaars uit genoemde broedgebieden slaan twee richtingen in. De eene groep gaat naar het zuidoosten, de andere naar het zuidwesten; recht naar het zuiden gaat, naar het schijnt, geen enkele. Die twee richtingen doorkruisen elkaar wel, zoodat sommige dieren uit meer oostelijke streken naar het zuidwesten, andere uit het westen naar het zuidoosten trekken. Zoo vind ik vermeld een vlucht uit Gorredijk in Friesland naar Kosel-Oderhafen in Boven-Silezië;

van duizenden roestbruine wouwen of milanen, roofvogels van het valkengeslacht. ⚡ Uit vorenstaande vermelding der trekwegen ziet men, dat de ooievaar hooge gebergten vermijdt en bij voorkeur over waterrijke streken reist, waar hij zoo noodig zijn honger kan stillen. Of hij ook uit noordwest naar Zuidwest-Afrika en dus over de Sahara trekt, is niet bekend, maar onwaarschijnlijk. Er is wel eens beweerd, dat geen enkele trekvogel de Sahara oversteekt, wat beslist onjuist is. De onderzoeker Geyr von Schweppenburg, die bijna een jaar lang in de Sahara vertoefde, deelt mede, dat „niet weinige treksoorten vaak met een zeer groot aantal individuen tegelijk“ deze woestijn passeeren en er zich hier en daar in neerlaten. Hij noemt o.m. wurgers of klauwieren, jonge bastaardnachtgalen, vliegenvangers, wielewalen. Voor sommige soorten duurt de trektijd over de woestijn met een tijdelijk verblijf erin volgens Geyr twee à drie maanden. Enkele snelvliegende soorten leggen den ganschen afstand van 1500 K.M. geheel zonder of met zeer geringe onderbrekingen af. ⚡ Wat hooge gebergten betreft, deze worden wel door den ooievaar als hinderpalen beschouwd, maar volstrekt niet door alle andere trekvogels. Zoo trekken over den St. Gotthard meer of minder regelmatig niet minder dan 108 soorten, waaronder 49 zangvogels, 27 loopvogels, 10 zwemvogels, 7 roofvogels, 3 spechten, enz. Nog drukker wordt gebruik gemaakt van het Ober-Engadin, nl. door 133 soorten. Interessant zijn ook de waarnemingen aangaande de afzonderlijke passen. Zoo vliegen over den laagsten pas, den Lukmanier (1917 M.) 14 soorten, waaronder nachtegaal, veldleeuwerik, witte kwikstaart, zwaluw, houtsnip, e.a.; over den Simplon (2010 M.) 2 soorten; over den Oberalppas (2038 M.) 2 soorten; over den Splügen (2117 M.) 8 soorten; over den Grimsel (2172 M.) 1 soort; over den Sanetsch (2234 M.) 2 soorten; over den Flüelapas (2388 M.) 1 soort; over den Fürkapas (2436 M.) 2 soorten; over den Grooten St. Bernhard (2472 M.) 8 soorten; over den hoogsten pas, den Theodul (3322 M.) slechts 1 soort, nl. de kwikstaart. W.

RENATA DI FRANCIA.

Uit het Poolsch van

2) KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.

(Vervolg.)

HET meeste werd van haar krachten in Modena vergegd, waar zij op plechtige wijze werd gehuldigd. Giacomo Alvarotti, die daar gouverneur was, had buitengewone toebereidselen getroffen; hij had al het vuilnis uit de stad laten wegbrengen, evenals de steenen, welke sinds eeuwen heugenis in de straten waren opgehoopt; de twee engelenfiguren op den toren, die door klokkeslagen den tijd op de stadsklok moesten aangeven maar sinds twintig jaar hun plicht verzuimden, werden in orde gebracht; voor tweeduizend menschen werden bedden in gereedheid gebracht en voor 1500 paarden stallen ingericht; een geweldige hoeveelheid levensmiddelen liet hij inslaan, waaronder bijvoorbeeld zooveel suiker en was, dat

Foto H. Benedikter.

DONAUWÖRTH IN BEIERSCH-ZWABEN. DE KAPPELLSTRASSE, MET UITHANGTEEKEN VAN DE HERBERG „ZUM SCHIFFLEWIRTH“.

voor het vervoer daarvan alleen reeds twaalf muilezels noodig waren. Deze verzorging was niet overdreven, want behalve het jonge echtpaar met zijn stoet en hertog Alfonso met zijn talrijk hof werden nog verwacht: de hertog van Milaan, de markies van Mantua en de hertog van Urbino met echtgenooten, die natuurlijk allen een gevolg medebrachten. ☞ Alfonso wilde zijn schoondochter op de meest schitterende wijze huldigen en aan al hare wenschen tegemoetkomen, behalve aan een enkele, dien zij had kunnen uiten, maar waaraan hij niet kon voldoen. Het betrof het volgende geval. De hertog hield zijn hoogstgevaarlijken buurman Girolamo Pio di Sassuolo in Modena gevangen, omdat deze op aansporing van den pauselijke commissaris te Piacenza het op zijn leven had gemunt. Door het uit den weg ruimen van Alfonso, zou het gemakkelijker vallen Ferrara te overheersen en bij het gebied van den pauselijke stoel te voegen. Nu voorzag de hertog de mogelijkheid, dat men Renata zou overreden om gratie te vragen voor den man, die hem naar het leven stond. Om dus deze mogelijkheid te voorkomen, liet hij den gevangene onthoofden nog voordat Renata haar intrede in Modena deed. Het was wel een doodeenvoudige methode om een netelige kwestie op te lossen en de kans te ontgaan, zijn schoondochter iets te moeten weigeren! ☞ Volgens een oud, niet bijster eerbiedwaardig gebruik, placht de bevolking, telkens als voorname gasten de stad zouden verlaten, alles af te breken en te rooven, wat voor de ontvangst der bezoekers had gediend. Terwille van de Fransche gasten liet ditmaal de gouverneur afkondigen, dat het verboden was den muilezel, waarop Madame de stad was binnengereden, te stelen, of haar draagstoel en de wapens van hare hovelingen. Tevens verbood hij het baldakijn, waaronder zij gekomen was, te vernietigen, omdat de hertog, om niet in opspraak te komen, deze zaken zelf onder de jeugd wilde verdeelen. ☞ De plechtigheden, de bals, de wedrennen en tournooien namen dertig dagen in beslag, maar van een werkelijke algemeene feeststemming was daarbij geen sprake, want het land was kort te voren door een hevige pestepidemie bezocht en dientengevolge heerschte er in de stad zooveel ellende, dat, terwijl de feesten aan den gang waren, de armen in de straten te hoop liepen en smeekten hen niet van honger te laten sterven; dagelijks vond men rampzaligen onder de portieken liggen, die door honger en ontbering waren omgekomen. Bovendien werd de feeststemming door een nieuwen aanslag op Alfonso's leven verstoord: de pauselijke legaat te Bologna zond tijdens de feestelijkheden te Modena een zekeren Paolo Luzzesco erop uit, om den hertog op diens terugreis naar Ferrara uit een hinderlaag te vermoorden. Alfonso vertrok echter niet op den aanvankelijk bepaalden dag en de aanslag werd ontdekt. ☞ Zoowel de hertog als zijn zoon beijverden zich om het Renata gedurende de eerste dagen van hare aankomst te Ferrara zoo aangenaam mogelijk te maken. Ferrara behoorde destijds tot de grootste steden van Europa; het telde evenals Rome ten tijde van Leo X, zestigduizend inwoners, maar kon met Parijs, dat reeds een wereldstad begon te worden, niet worden vergeleken. Vandaar dat de d'Este's, beducht dat hun hoofdstad op Renata en haar gevolg een onaangename indruk zou kunnen maken, in de eerste dagen van haar verblijf allerlei genoegens voor haar bedachten. Alfonso was weduwnaar en het paleis te Ferrara miste dus een vorstelijke gebiedster, die de honneurs had kunnen waarnemen; men ontbood daarom markiezin Isabella uit Mantua om de Fransche vorstin feestelijk te ontvangen. Daar zeer vele families tengevolge van de pest die kort te voren had geheerscht rouwkleederen droegen, waardoor de stad er somber en droefgeestig uitzag, gelastte Alfonso allen zonder uitzondering tijdens de

MOEDER EN KIND UIT DE OMGEVING VAN MADRAS.

feesten kleurige gewaden aan te trekken en ter begroeting van Renata in feestelijken tooi aan de oevers van de rivier aanwezig te zijn. Hij, die naliet bij de aankomst der vorstin, door luid roepen van zijn vreugde blijk te geven, zou met vijf scudi worden beboet. Renata heeft, toen zij de stad binnencwam, dank zij dit bevel, ongetwijfeld een bijzonder gunstigen indruk gekregen van de longen der bevolking. ☞ De eerste weken na haar aankomst te Ferrara werden doorgebracht met optochten, bals en talloze vermaken, die Alfonso organiseerde. Het schitterendst was echter een feest, dat aan het slot der festijnen door Ercole ter eere van zijn vader werd gegeven uit dankbaarheid voor diens bemoeiingen en de hartelijke ontvangst van Renata. Dit feest begon met de opvoering van Ariosto's „Cassarij”, maar daar de vorstin geen Italiaansch verstond, valt te betwijfelen of zij het stuk begreep en ervan genoot. Hierop volgde een banket, dat alles overtrof, wat men ooit van dien aard in Ferrara te zien had gekregen. Alleen de hoofdtafel was al overweldigend. Vijfentwintig groote suikerfiguren, voorstellend de wonderwerken van Hercules, trokken reeds van verre de aandacht, terwijl zilveren serviezen, geweldige kandelabers met kaarsen van witte was en talloze schotels met koude gerechten de tafel versierden. De eerste gang bestond uit tien gerechten; voor elk gerecht waren vijftwintig schotels noodig. Bij het binnendragen der schotels werd muziek gespeeld en bij het rondnemen der schotels gaf Madonna Dalida liederen ten beste, begeleid door een uitstekend quartet. Daarna werden zes maal tien gerechten en van elk gerecht vijftwintig schotels binnengebracht, zoodat tezamen zeventig verschillende spijzen opgediend werden, terwijl bij ieder gerecht opnieuw muziek weerklonk. Een beroemde Spaansche hofnar, die op een dromedariskwam binnenrijden, zorgde door zijn grappen voor een vroolijke stemming. Tenslotte werd na het dessert, dat in de bovenstaande opsomming der spijzen niet is opgenomen, een geweldige pastei binnengedragen, waarin zich geschenken voor alle aanwezigen bevonden: colliers, armbanden, oorbellen, baret-versieringen, alles ter waarde van tweehonderdvijftig scudi. ☞ Op de vermoeide Renata met haar teer gestel moet dit wekenlange, onvrijwillige feestvieren een deprimeerende invloed hebben gehad. Een wonderlijk contrast met de tafels welke onder den last der spijzen haast bezweken, vormde het paleis, dat tot woning voor haar was bestemd. Dit verkeerde in zulk een toestand van verwaarloozing, dat de vorstin op een nacht haar slaapvertrek ijlings moest verlaten, omdat het plafond dreigde neer te storten. ☞ De Fransche dames uit Renata's gevolg konden geen woorden genoeg vinden om Ferrara zwart te maken. Zoo schreef een harer naar Frankrijk, dat Ferrara een groote mesthoop was, de verzamelpplaats van vlooiën en wandluizen, met als toegift oneindig veel muggen, en dat men er 's nachts onafgebroken een kikvorschen- en ravenconcert kon hooren. Ondanks hare twaalf eeredames en het groote Fransche dienstpersioneel gevoelde Renata zich zeer eenzaam en zoo vreemd in haar nieuwe omgeving, dat zij zelfs geen Italiaansch begeerde te leeren. De geheele Parijsche kolonie meende in haar Franschen hoogmoed verre boven de Italianen te staan en beschouwde zichzelf als het slachtoffer der politiek. Meer nog, Renata zelf beschouwde zich niet als een Italiaansche vorstin, maar als een afgezante van den Franschen koning, als diens diplomatieke vertegenwoordigster, die op haar nieuwen post de belangen van Frankrijk moest behartigen. ☞ Naarmate deze belangen het eischten, was Renata nu eens tegen Rome, dan weer — vooral als de Fransche koning ontevreden was over den hertog van Ferrara — vijandig tegen haar eigen man, met wiens tegenstanders zij samenspande.

(Wordt vervolgd.)